

սաբրական ընդհատումները պիտի ամրողացնեն:

Սարգիս իրրեւ կաթողիկեայ վախճանած է 80 ամեայ (ըստ լատին տապանագրին 100 ամեայ) ի Հուն 18 Օգ. 1731ին: Լատիներէն եւ Հայերէն տապանագրիք ցայտը կը կնայ Հռոմ, Կաթողիկէ Հայոց Ս. Մարիամ Եղիսաբէդ եկեղեցւ ցւց յատակն: Աչա օրինակն:

D. O. M.

SUB HOGLAPIDE JACET SERGIUS DE CASPAS
ARMENIUS EPISCOPUS BETLEHEMENSIS
OBIIT DIE XVIII AUGUSTI ANNO MDCCXXXI
AETATIS SUAE C.

ԱՅՆ Է ՏԱՊՈՒ ՀԱՇՎԱՆ ՀԱՇՎԱՆ ԹՈՒԱԹԵՑԻ
ՍԱՐԳԻՆ ԵՊԻԿՈՊՈԽԻՆ ՈՐ ԵՄ ԱՎԱՀԵԹՁԻ ԵԿ
ԵԱԼ Ի ՀՐՈՎԱՐ ՎՃԱՐՑ ԶԿԱՆԱՍ ԻՒԻ Ի ԹԱԼԻՆ
ՔՄ:

ԹԻՇԱԸ ԵՒ ՀԱՑԱՑ ԹՀՀՀ 04 ՊԱՍՏ. ԺՀ.Դ.

Թարգմանութիւն լատին տապանագրին “Տ.
Ա. Մ. — Ընդ քաղաքմա հանգժ Սարգիս
Գաղափարեան — Հայ Նպիսկոպո Բնթշէհեմ
— Հանգեա 18 Վառ Աւուսոսի, յա-
մին 1731. — Ճարիքը (ամաց) կենա իւրցու:”

Իր ամրաժամ աշակերտ տիրացու Սիր-
մէնոն իրմէ յառաջ վախճանած եւ նյոյպէս նոյն
եկեղեցն թաղուած է ի Հուն 16 Յունիուր
1729, զրուն տապանագրիք Հրատարակած եմ
Սարգիս Ապքեզ. Սարգափեամի կենսագրութեան
մէջ (Վիեննա 1908, էջ 297), ուր խօսք
երկիր ըլլալուն Սարգիս եպ. Խարլամեանի
վերագրելի համարած էր:

Հ. 9. ԳԱԼԷՄԲԵՐԱՆԻՆ

ՅԵՂԱԳՐԱԿԱՆ

ԺԱՆ 0 Թ Ս Գ Ի Ր Ա Խ Թ Ի Խ Ն Ք
Ա Տ Ե Ր Գ Ո Լ Ո Չ Ո Տ Ւ Ւ Ր Ե Խ
Ե Ր Ե Ս Ւ Ա Հ Ե Լ Ե Գ Ի Ւ Ք Ե Ս Ւ Ի Ր Ե Խ Ա Ն

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա.

(Ըստաւուսիւն:)

1749 Մարտ 26ին Կալեան Յակոբի ա-
ռաջին պատրիարքութեանը, Միհմարէկի Պրո-
խորժ վարդապետը պատրիարք ըլլալու մափա-
ռութեամբ մղեալ, կը յանդդիի Զատակի տօնին:

օրն իսկ Ս. Աստուածանին եկեղեցւոյն մէջ հա-
նել նմանը շտեսնուած ալլուր սրբապիտի
խայտառակութիւն մը, որու միջոցն գրեթէ ա-
ռաջն անդամը ըլլալով Հայ ժողովրդեան բո-
ղորդ ձայնը յաղթող կը հանդիսանայ, հա-
կուալի եկեղեցքիալս ծեծեռու, գանակուու-
թիւննու եւ արինչեղութիւննուրու:

Այս անուր գեպքին վայ Սարգիս Դպիր
Սարգիս Յովշաննէսւան շարագրած է Նկարա-
գրութիւն մը, զոյ աւելի մանրամասն եւ ամ-
բող համարելու քան Զամշւանի այս նիւթին
առթիւ զրածնէ, արժան կը համարիմ իր ամ-
բողին թեամբն յառաջ բերել հօս, ահաւասիկ

“Յամի մէ 1749: Է՛ ի յարեթմ՝ առաջի աջը,
մորի 26, յը կիւրակէր ոչյ զատի Պրօփորու քրող
ովագութիւն եւ ըստ ամսա ուռուսանուիք, զոյտիւն
իշխուն եւս Թաքնարա կազակա: զոյտիւն ամսոց
ըստ իշխաց “ի Յամի պարքի յանդմաննեկեցու (ին
եղանակագրունց իշխանց): Եւ եկեղեւ հմատ հանդի-
պի: Ի որ ննածուոց եկեղեցին պրանիք զայտանիքի:
Եւ է՛ ժամ իրեւ իրեւ, եւ եկին յաջ ժողովրդութե-
ուն ունինք, մեց առնիք պատրիարք զՅամի (որ ու-
նին որն պատրագ մատուցել էր, եւ ննիք ի
յիշին յայնամ): Եւ կամէն զրել եւ շառաւու զա-
յտ յեկեցու, յայնուն պրունի պատուոց զայտին յայ-
նակեցու: Ի որ նց, եւ հարին զնի եւ ի բաց վանէն: Եւ
մասին բանունց յեկեղեցին պատրիարքն:

Բայց յարաւան ինացաւ Յակոբ պատրիարքն՝ ի
քնյ գործանիք Թակու իշխուն եւ Թարց զնիքն՝ ի
առ առաջանիք իշխան էւ նաց լուրջուր:

“Յամ յերգաւառ առաւ որ է՛ զատի եկեղեցիք
ուռուսուն եւ մասելց, եկին լորիորու յեկեղեցին, եւ
գարծուն առ ժողովրդուն, եւ կամէն հասի ինչ եւ
բարցու առէ, եւ ի բանավի զեցան, մարտ աշազա-
նիւ սկսն զեցրու: Թէ ինսէմիւն շնոր ազիք:
Մանուսան այս սկսուածի բարձ անդիւ շնոր
ազիք զայ մարտ պարէր մղւ մարտ առնիք պա-
տրիարք զՅամի գործուն եւ ինի անդ պատրիարքին եւ ինի
անդ եւնէրիք, եւ շնորհարք ֆշուն աւելի քա-
յերեաւ, որը սկսն շնորհու զոյտիւնն ասրին ի
յանդրինն եւ սմանք պէս գեղ առ ժողովրդուն
անինացուն եւ անուր պատրիարք զարել եւ զանէ աս-
ուուլ: Ի ո՞նչեւն ուշ հունակ Ֆերմանին քայլ քա-
ռանուուզ, եւ սմանք հայքանուզն գուշէր զոյտիւն: Եւ
կը նէ կարույիքան, եւ սմանք եմի շնորին, պայսն
եմինն վայելցու, եւ սմանք զայ պայլու, եւ թէ զայ
քորչու, եւ սկսն պատրիարք լու եւ պայլ, եւ յե-
րաբի տեսոց զբանակիքն տեսարձու պայլ: յանման
զոյտիւն պատրագու, եւ յանման թեամբ խայտարգ
էրն ի տեղուուն, եւ ոյլք ոյլ կերպը մազկըսույն
զոյտը տեսունը ի ճաշակ զիշուն եւ զատակնեանին: Եւ

1. Առաջ էջ 862-863.

2

բնշ՝ ՚ի յօրն աւագ սրբիթի գեղ առ պատ եղութ
սորութեակիցն մին երտեւ էր զա բազմութ ժգլուց,
եւ ոչ Առ դպր ան ՚ի յենու. և ՚ի միւս հողմ
էր յան իրեն կեն կանուն, և անոն ոչ զատելով
ոչ լինեն ան զա ճան, պահն դեկ զարման գեղ
առ այս կողմն ող յերեխ եւ յետանցն, և սկսած
թօթափի ՚ի զի միւնաց ՚ի վայր անձինք բան դաս-
րին աւելի: Եւ անդ էր տեսանել զրազման հձեռ-
աց և Համարաց և անձանց իւրեանց զվա կար-
գացողաց:

Այս գործ շնոթի Եհան յանին ուռիթան
Մհման թգրին, և հարցին ցվացին իր թէ ինչ է
զատեան ազգն հայու համապատ, և առ շաբաթին
լուս առա թէ ՚ի ինքութիւնց զվարցն փափառութ
արարի փաթթիւնի բարաց զա այս կորում հուսպէ՛լ էն:
Եւ ՚ի կրտեւն արարութ՝ մէ պայս լինէր, զի էր իւրա-
գիւն լինէր, և ընդուն անձունու յշին իւրեւնքին. ոչ
ուրիշ ոչը առանց ննթապատճեն ձեռ գրանց բան յաջ
ընեն իւրեւնքին զի՞ բայէն իւրագիւն անունը. ձեռոց
դուրս ՚ի սննենէն զարե՞լ զատըն զուսն շա ժե՞լ է
առութիւն զատանց ախտանիւթիւն:

Նշ ՚ի յերեխին գուշցին անդ իսկոյն էնին ՚ի
ընկայուն իւր, և ընկե՞մ զնեմանն ազգու զա՞ւ-
քի Հոյ ք չնորեկ ՚ի ոո՞ւրեսո՞ւ և յետները-
զում օր յէ՞ր նոր կի ըստի շնչեն իւրուցին դրո-
խորան ՚ի կոսէնին նու նուսցին՝ արտահաստ արար
՚ի սամասն ընթիւն:

Կարելի՞ է անթաց աշքով կարգալ սոյն
տողերը, անմորմու յիշել լինիր վատութիւնն
Հայ եկեղեցական բարձր պաշտօնեայի մը, որ իր
փառատանչիկ իւնդութեան յագուրդ տալու
համար շի խշաբար ամենազ ազան միջցներու դի-
մել եւ Զատիկի սուելոցի օրով վարձել ոճար-
գործ Ենիշէրիներու հրասակ մը, առայսց բե-
րել պահէի զանոն եկեղեցւ զա հարաբեկ մէջ՝
եւ ժամերգութիւններու պահունակն իւնչ անոնց
իսթգակն յարձակամերուն նթարցիկ ացու-
թող իսիզմ տոլովու րդն, բուն աղողողդ վայի ն-
ները, Մայր եկեղեցին կամարը թիւացնող
աղաղակները, կը կարծեմ լին դեռ այ-
սօր, Սարգիս Դպիրին գծած առ անփառու-
սակ պարզ նկարագրութեան մէջն... Ինչ
անամեմավյալ արարք Պրօխօնոսի օր, բարե-
բախտաբար շուտով կը յաղթահարուի ժողո-
վրեան բոլորէն, կը չքանայ ժողովրեան ձայ-
ննէն ժողովրական անդրանիկ շարժման մը
նախննաց յաղթանակն էր գա որ տեղի կ'ու-
նենար Կ.Պոլսց Մայր Եկեղեցւոյն մէջ 18դր
դարու առաջին կիսուն:

* * *

1753ին Նալեան Յակոր պատրիարքի Նա-
խագահութեամբ կը գումարի հոն էր անձանել կաթ-
ողիկոսական ընտրութեան համար Ընդհ.

Ժողով, եւ կաթողիկոս Կ'որոշակի Աղեքաննդր
Կ.Պոլսցի¹ որ տարի ու կէս միայն պաշտօնա-
վարելով կը վախճանի:

1756 Յունիսին գարձեալ ստղի Կ'ունենայ
կաթողիկոսական ընտրութեան ժողով՝ որ թէւն
իր քուէն կու տայ Նալեան Յակոր պատրիարքին,
բայց ոս մերժելով, անոր սեղը կ'ըստրուի
Կ.Պոլսցի Սահակ անապին հոչուածը² որ
գդրախտաբար բախու չ'ունենար էջմիածնի քա-
հնի վայր բարձրանալու եւ երկու երեք տարի առ
անձ գեղեցելու յետոյ, կը Հրաժարեցոցու
կերջ ի վերջ:

1759ին Նալեան նոր Ընդհ. ժողով մը կը
գումարի ի Սուրբ Աստուածածին, եւ այս ան-
գամ վերջնականապէս էջմիածնի կաթողիկոս
կ'ըստրէ Սպագ Յակոր շամանեցին³:

Մայր Եկեղեցւոյն մէջ գումարած կաթու-
ողիկոսական ընտրութեան այս երեք Ընդհ. ժո-
ղովերէն զաս Նալեան Յակոր պատրիարք մէծ
ժողով մըն ալ կը կազմէ հոն 1764 Մայրին,
եւ իր հիւանդագին վիճակն յայնելով Հրա-
ժարարակաւ, ոչ Հրաժարի պատրիարքութեանէն եւ
իր սեղն ընտրել կու տայ հոն, Գրիգոր Վար-
դապէս Պատրմէննէն⁴: Այս մասին Մարգև-
Դպիր Յովհաննէսսան կը գրէ հետեւեալը:

՚ո՞ մէջ բազմահաւոք եկեղուն որ Անամենի
հաւաքելով ողմ եպիկոպոն, յակոր մէտնն (Խուա-
նի՞ն ՚ի զօրուէ, և ակարտցէ՞լ ՚ի գավանու հիւան-
դակն, և անձանակ ինին ՚ի գեղեցիւ, և անցու-
ալով ՚ի շահաւան խուաքին եւ ձեռնահանչ զօրն
՚ի անուանութիւնց) նըսին յօշարու եւ մեծաւ որ-
հօն զըսէս զրգոն կարգէ՞ց ՚ի անդի իւր պարեգ
(որ առ անձանակ եր ինչնգորա ողորդին նէնք եւ եր
կընի իւ նէնք) եւ ինք նամեռն եւ զակարունի իւր
հոգած անցոց զիկ մացին մէջն էր կիսանական էր
և ափառու բայ եղէ, ծցըրէնն անախանձիք. Չ
հոգեւոր հօն մոյր հրմէրէն յաթռանին. եւ կաթու-
ողին սննեցն զին ու հնաց եւրու:

Այս Գրիգոր Պատրիարքը քամի մը տարի
պաշտօնավարել յետոյ կամսիկի եւ մէ կա-
թողիկի սասանի վկէներուն ասթիւ, զզուած
կորդ մը անգամեներու իրեն դեմ ունեցած
սար ընթացքէն ազգային մէծ ժողով մը կը
գումարէ Մայր Եկեղեցւոյն մէջ 1773 Կոյսէ-
բերին⁵, եւ իր Հրաժարարական հրապարակաւ:

¹Պարտ. Հայոց, Զամենան, Հասար Գ, էջ 884:

²Սուրբց Հիւանդագին, 1901, էջ 141:

³Անդ էջ 865-866 և. Անդ էջ 141:

⁴Անդ էջ 866:

⁵Անդունուու Գր. Պարտուու Պատրիարքի բանական Բանակ-
ուու Փարեզ 1905, էջ 92 և. Պարտ. Հայոց, Համեն Հա-
մար Գ, էջ 872-873:

⁶Անդ էջ 876 և. Անդունուու Գր. Պարտուու
Պատրիարքի բանական, Բանակուու, Փարեզ 1905, էջ 200-203:

ժողովրդական տալով, կը խնդրե որ իր յաջորդին ընտրութիւնը կատարուի անմիջապէս։ Ժողովը թէ եւս ի սկզբան կը Հակոսակի այս հրաժարականին՝ լայց յետոյ ընդունելով, Պատրիարք կ'ընարեք և չմշանեն նորակակ Զաքարիա Կաղղացանին։ Այս ընտրութեամբ մասին Սուրբ Կի Դափի Սարափ Յովհաննէսին էնթագրութեան մէջ կը կարդանք հետեւեալը։

‘Զարգարիս Ալբան, Խուրակն էլքմաններ որ
յացաւ ափ երկպարա ենի իշխանութիւն Խուրականէ
ի կոթողիկան, զօր նոր սպանէ’ և ուր յեկեղեցն պիտի
դը ուղարկած զուրուակուն եւ արքով պարի հոս
պուս յափ Տն 1773 եւ հ. յ. ափ Խոյերին
ինք յար արքաթու մասու ժաղվիր յեկեղեցն
այս Ստեփանի ի զուրածան, ամամեծ իշխանաց ներ-
կայունն եւ քննչ եւ բազ ժաղվորդ եւ էս-
տափոց եկուոցն ամամեծ անդ եղելքիք ընտրցին եւ
հանցան պարութիք սորս պատճան, զի՞ր բազաց
ժամանակ, զոր ամանց զորս եւ ամանց պարութիք-
քը են, առաջին պարութիք Գրիգոր հրամանաւ իւր
համարն զայտ համարուածն է իւ յաւիտարու զայտ,
զոր պարութիք իւրեց յանդամանց մերս ազաց ՚ի
յակըսնե պարութիքն էնք. մինչեւ ցայ կիւս, ’

Զաքարիա Կազզանացի պատրիարքական
գահը բարձրանալուն պէս կը սկիզ ամենափիսա
րունու առաջ համար Համաձեւ Հայ- կաթողիկենք,
որոնց հետ միշտ զանացած էին միաբան սիրով
ընդանալ Գրիգոր Եղիշյանիքի, կողը Յովհան-
նէս պատրիարքներն ինչպէս նաեւ Նարեն Յա-
կոս եւ Պատրիարքնեան Գրիգոր պատրիարքնեւլ:

սթամբ ամ 1778, եւ Հայոց ԹՄԻՒԻ հն, յամ-
եկան պետքած առ Ա Ա Ա սենեկի, սենեկ ամառ 6.

ու ք գդրթի մեծի պատին կլթիք, որ էր որ սկսա-
նեց զաղչը թթենն վկարհուուր զն ծիր եկեղեցոյ
պիք, որ որ մեծոց ասի ՚ի յայլոց քնանեցէ. Ազգաներ
պիքու եւ պարտապահն մեծի ուղղուց Զարգարա արհե-
պիկան մերյա ազգի ՚ի և ուղղու բնակեցեցս պաքի,
ժողով մեծ արար ՚ի յէշտին Ավանայ կոսօն Ա-
մանի ՚ի Պարտապահն իւրաքանչ. Տնրդ գիտ եպա-
զոր եւ իւր զիտուոր, եւ ոյլ մեծամեծ իշխանը, եւ
յամից Էմանոֆի դիմաուոր, ՚ի ամբ Եւստիւ կոմ-
ենիովք, եւ ոյլ բարե հաստաք ժաղովունք եկից-
իլոր, եւ բանագում մարգարտ բանմարտ: Ին առ նոյն
ժաղովունք, ու իւր զիտուոր, ուն համարելու երի, առաջ
պատրիարքն թէ զն այն ժողովեցար առա, զի կամ-
աց Ցն զրայ զիւլւենաւ Հան ազգի ժորում, եւ
առաջարարն ՚ի զիտուոր յէշտուու ոչի կրիստ առ մազ
փառակը, ու իւր մոյր մեր զիտու զարձանանի եւ
մասորել, եւ զարարացունք ազգի մեր բանաւ ՚ի
միջ, եւ զիւլւունք իսուուն շանկից քախի եւ մա-
նալ համայնշանային, զի երացը եւր մեր, զի ոչ ու-
ստացան առաջարա զատիկի փառակ. եւ ոյլ բա-
յարք կերպիւ զրպին բանք, եւ խոր բարյական
եւ միթթանանք առաջարիեց հոգաւոր սիրու երիտա-
րու ասցանը է, ևս ժաղովունքն հանեն զրտիք մա-
սորին բայի եւ հոյր բայ պիտի նորից զն հանու ա-
զոյ կամքն շաբեճան այսու անեն հանցար եւ իշտիք
բայ բայ կամաց, եւ մեր եւս ուզով շաբ պատրիա-
րք կամանացդ: Եւ, յէշտ ժողովու ազ մահու ժա-
զալու զինենք, յամից գլւուս ենցին եւ յէտանիք եւ
այս (բայ ներ ժողովու ասցանը ՚ի եւ թէ զն այս
իրազօսանն անեն իմ եւեալ եմ եւ զըստի իմ զն
ազիք իմոյ ՚ի կորուն: Եւ սկսու պատի իմ եւ միջ-
քնչիք, զի ուսուն իւ բարձրացնքն հանաւու ժգիւու-
ունին յանեանետ գրել եւ բերել ընդ այլ ուղղագիտ-
ածով զարդարանանի կամ ՚ի նորացն եւ նոր ըս-
տակարանան նորին գրել յամից ենեղեցաց քնչիք
մասաւուն առաջ նչ: Եւ նո կրիստ պատրիարքն այ-
դի երթիքն առ առաջարան այսկի, եւ իսրաւեցն
համար բանիք, եւ ազուն իսրաւ ու հնարեցն կոր-
պէ անես աս ՚ի մեր կորմա ՚ի յալզի շաւիք մերու
ուստի անու եւ ենեղեցաւ:

«Հայ իրեն ոչ էկիսի՞ յալզգուի պաշտիս ինու-
մատութե՛ք քաղցրական բարեւը յա սպիր զին Առջ
Զարկին պատահութան քահցից, զի մի թաւուց զա-
ւուած բարձրացած աղջուց, մնան մի զայտուցի՞ լուսացուցի,
եւ կու մանաւուց ան զայտուցի՞ կնենանու իւրեաց
կորել խօսութանաթեաւու ևս չալզգութեանս նոյ-
նութեան և արքան նաշակնամաւ: Այ այս՞ զի չնեկաց-
ի հօսու մի իւ կատակն ծիս մեռնաւ, ևս ոք
մանաւին մի յետածու ևս եր կամի այսին մանա-
ւայի՞ ոտ անդր, մարմ եռեւ ո՛ւ ըստ ո՛ւ ևլու-
մինիւ, յաւուաւ, ևս այս՞ հօսուաւ նեկաւու բարեւ-
զարցահասութե՞ւ աստիճան ու յագու, ևս
ապահնաւք զրջական անցնաս, ևս եւուց վերո զա-
գաւու ի՞ւ մարմար այս՞ իւ մեռնոց, ևս գարդեսանաներ
զամանու, իւ լուսաւ իսկ զի օմանց զմանու իւրեաց
իւ մանաւու պատին, ևս իւ հօսու իւրացնեն մինչեւ
ցթաղաւթ, քանի անձնուի՞ յոյժ պաշտօնու զին, ևս
էս ի՞ւ մեծապահն աստիճան մահարաժանու ԱՌԱՒ-ի
թաւու: Առաջ շմառ մեռն քարցու իւ մատակներ եւց-
մանաւու երթուն, իսկ պատինի մեռմ պատինին եւց-

մաղթէին եւ բացման աղյամեաց զիտրացուցանեն ոյցի
ինգրէին զգին մեռելոց հստեղը, եւ լւեալ աղյա-
պաց այնցիկ, վիտրացանեն հրաման առոր պիտու-
չեան յառաջաւ թթարավ դրդու քհն փ եւել, եւ
առարկա չեւել, 'ի թթարավու ինչ տեղի յանիկան աւ-
սեկ գերեզմանատան . . . . .

Զեմ կնար շարունակել, կիսատ կը թու-
ղում Սարգիս դպիրին գծած սա աղխողորմ
նկարագրութիւնը, որ սիրու կ'արիւնէ, նշղեսա-
կը գրգռւէ: Ամի, հազար վախ այդ նոհատակ
չայերուն, որ քարձրաստիճան Հայ եկեղեցա-
կանի մը, Հայ պատրիարքի մը Ներոնականութեան
զոհերն եղած են ժամանակին, եւ որոնց յիշա-
տակն ոչ նուազ նուիրական է ինձ այսօր եւ
սուրբ, քան 1895ին եւ 1896ին շարգուած
իրիւրաւոր Հայ մարտիրոսներուն յիշատակը . . .

Եօթն ու կէս տարի կը շարունակէ այս
պէս Զարարիա հարիստութիւնն եւ Հայ-
կածողիկէ ազդայիններու գէմ Տառափիւն-
ներն այն ասածիննի կը հասցնէ, որ ժողովրդը
չփառենալով այլ եւս համբերել, զՊատշ Վըր-
կառուն զնիքն ու տեղը կը լերէ զՊատայի ա-
ռաջնորդ Եղիշաննէս եպիսկոպոս Համատանցին
1781 յունիս 2ին։

Բայց արի տես որ այս վերջինն Զաքարիային աւելի բռնաւոր կը հանդիսանայ. Իր պաշտօնավագրութեան առաջին օրէն, Մայր Եկեղեցւոյն նկուղներուն մէջ տանջանարան մը շինել կու տայ, չնա փափկու Հայ-Կաթոլիկները զրոսիր Խելլըսով կոսնի հետօնողներ կը համարէք. անոնց մեռնեները թաղել Կ'արգիկէ, անոնց որորածինների անխռովներ կը պահ է, կը աշհանէ տեսակ տեսակ պատիմէնք եւ Հալածանենքի Հայոց պատրիարքը փոխանակ Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոսի բարեկարգութիւններով զբաղվու, նոր Պրոլուսար մը, Սկիւռուի մը գերեզ կ'ուզէ ստանձել Ազգին մէջ եւ այնախի անողորդ առզիւնթեամբ մը, որ ժողովորդեան համբերութիւնը կը հասցունէ այ:

Մայր Եկեղեցւոյն մէջ է դարձեալ որ 18րդ
դարուն Երկրորդ անգամ ըլլալով, Հայ ժողո-
վորուն առանց երկինքու ժամանակին տիրող
բանակալութենէն, ըմբասութեան ցցց Կըն-
կ ի բոլորք, Կընդգնի Պատրիարքին գէմ ծեծի
պանակալիքներով, եւ զար Կ'առնու զայն իր Ա-
թունէն. ինչպէս Կը գրէ Սարգիս Դափիր Սարափ
Ցոյշաննէսւան,

"Յօհաննէս վարդապետն եղեւ պարիբը կ. Պօլ-
սոյ, յամ ան 1781: Մրկլ: յամենանք յունիսի թ, յը-
շըքըթի երեկոյն ժմ 8 ըգբին 'ի պատասխան յիշպետ-
պառէն իւրմէ. միւպարիբ, եւ եղին պարիբը պատ-

Սարդիս Դպրի այս գրուածն որ անտիփ է
ցարդ, Կ.Պոլսց Հայ պատրիարքներու եւ մաս-
նաւորապէս Տայր Եփեղցոց պատմութեան մէկ
հարեւոր էցը կը յօրինէ, Տարկ է որ Թայ-
այն հու:

բռնաւոր Յովհ. Համատանցիին աեր գու-
ղը Նորէն Զօքքարիս կաղզուանցին կը վե-
լ Պատրիարք, զայն երեւակայեցէք, աւելի
բռնաւոր Համարելով, եւ իրաւ ալ սա-
կորդ պատրիարքութեան առաջին տա-
ռն մէջ Քիչ մը տարրեր ընթացք կու-
տ, Տեսացէտէ Կաշխատի սիրաշահիլ Հայ-
իկներու, բայց ժամանակ աւցնելէն յեսոյ
եալ կը Վերսկի Խօդքական աններող
քը մ'ունենալ աննոն գեմ, եւ յա-
ի ենթարկել զանձնք անդախու առա-
ւերու, Հալածանկներու, որուք ամենասեւ-
եած են անդ ճակատն, Հակառակ որ նա-
տրիարքական երկարաւեւ պաշտօնավա-
ռան մէջ մէկէ աւելի ազգօդուաւ եւ լաւ-
րով ալ կը փայլի, կրթասէք պատրիարքի
աւը կ'ունենայ:

ՏԵՐԱՊԵԴԻ ԽՈՎԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՈՒՅԹ 80.00. ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԻԳՈՂԻՄԻՆ